

FOLKHÖGSKOLE- VETERANEN

Nr 1 april 2025

För en allmän medborgerlig bildning

Debatt. Avisad motion till RIO:s kongress

sid 5

Internationellt. Folkhögskola i Ukraina

sid 8

Vådligt äventyr. Urbana funderingar

sid 12

Radikalisera bildningsbegreppet!

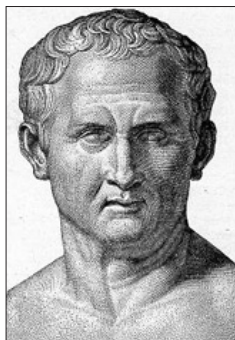
Filosofi. I en resonerande artikel funderar chefredaktör Jansson kring Bildningsbegreppet. I en tid av vilshenhet används begreppet av många, ofta med helt olika utgångspunkter, och därmed olika definitioner av vad bildning är.

Han pekar på farorna när begreppet används brett och allomfattande, hur det kan urvattnas.

Han pekar också ut det som han anser är folkhögskolans absoluta

kärnvärde, förståelsen av vem man är, vad som format oss, och det samhälle vi lever i.

Det är då bildning blir det som vi så innerligt hyllar och älskar, nämligen just **folkbildning**.

sid 6-7

Cicero

Årsmöte!

Internt. Tiden går, och det har blivit dags för årsmöte i Folkhögskolans Veteranförening. Tisdagen 13 maj inbjuds föreningens medlemmar till Göteborg. Årsmötet avhålls på centralt belägna Sankta Elisabeths folkhögskola.

Årsmötet blir också Region Västs traditionella vårträff, och inleds med en föreläsning om Ukrainsk folkhögskola.

Läs mer om exakta tider, program, anmälan mm..

Sid 3

Folkhögskolecancelleringar vid förra sekelskiftet

Jörgen Håkansson sammanfattar de strider som de nybildade folkhögskolorna, Hola och Brunnsvik, fick utkämpa för att överleva den kanonad av harmsenhet som bevarandekrafter inom riksdag och den svenska kyrkan levererade.

Det handlade om nya målgrupper som inte borde äga tillträde till folkhögskolorna och olust som rådde kring allt som luktade socialism. I detta nummer skildras Johan Sändlers insatser och i nästa Rickard Sändlers.

Läs mer på sid 9-10

SD:s syn på Folkbildningen

Politik. Tillsammans med Marieborgs folkhögskola bjöd Veteranföreningen in till en öppen hearing med SD:s östgötske riksdagsledamot Jonas Andersson.

Syftet med hearingen var att få en inblick i SD:s syn på folkbildningen. Jonas är ordinarie ledamot i Kulturutskottet, och är därför en viktig person att både lyssna till, och samtala med i det sammanhanget.

Marieborgs folkhögskola

Hearingen bjöd på ett spänstigt samtal, och vi återger några reflektioner från mötet.

Sid. 5

Folkhögskolan suddade ut glappet

Kåseri. Möt vår gästskribent Linda Häntak. Linda var för ett antal år sedan elev, f'låt deltagare, på Stensunds folkhögskola.

Folkhögskolan suddade ut glappet mellan den hon var, och den hon önskade vara. Läs hennes krönika.

Sid 11

Folkhögskolorna och ekonomin

Signild Håkansson

Hur klarar sig folkhögskolorna i dessa kärva tider när de ökande kostnaderna inte

kompenseras genom någon anslagsökning? Vilka blir konsekvenserna?

Det framkommer i en rapport som Folkbildningsrådet nyligen publicerat: **Nedskärningarnas konsekvenser - en initial analys av hur minskade anslag och ansträngd ekonomi påverkar folkbildningen**

I rapporten framgår att det under de senaste åren blivit en kraftig försämring av läget.

Folkbildningsrådet sammanställer varje år en rapport om folkhögskolornas ekonomi. 2023 års rapport visar en negativ utveckling för de senaste tre åren. Antalet folkhögskolor som redovisar underskott i folkbildningsverksamheten har ökat kraftigt, från 21 skolor år 2021, över 37 skolor år 2022, till 95 folkhögskolor eller 60 procent av folkhögskolorna år 2023. Det genomsnittliga underskottet är 1,6 miljoner kronor.

Sedan 2020 (men även tidigare) har det ordinarie statsanslaget till folkhögskolan legat mer eller mindre fast, de extra anslagen under pandemin utlämnade.

År 2024 höjdes anslaget med 100 miljoner kronor, men det var en höjning som inte förslog i relation till inflationsutvecklingen 2022 och 2023.

Att 60% av folkhögskolorna visar betydande underskott är verkligen oroande. Frågan är hur det blir i fortsättningen. Någon sammanställning av boksluten för 2024 finns ännu inte. Däremot står det klart vilka effekter

ekonomin haft på folkhögskolorna under de senaste åren.

Resultaten visar att den vanligaste åtgärden är att minska antalet lärare. Cirka 67 procent av skolorna har gjort det. Detta följs av kurser eller utbildningar som lagts ner. Ett annat vanligt svar är att övrig personal har minskats.

Bland de som uppgett annat nämns även nedskärningar i inköp och underhåll av lokaler samt en generell inställning till sparsamhet inom verksamheten.

Resultaten visar att särskild kurs har påverkats mer av nedskärningar än allmän kurs, med undantag för minskad stödresurs, där allmän kurs har påverkats i högre grad.

För allmän kurs är det minskade lärarresurser som oftast anges, följt av färre deltagare, minskad stödresurs och nedläggning.

För särskild kurs är det nedläggning som är den vanligaste åtgärden, följt av minskad lärarresurs, färre deltagare och minskad stödresurs.

Skillnaden är påtaglig när det gäller nedläggningar. Andelen skolor som har lagt ned någon särskild kurs ligger runt 50 procent medan motsvarande siffra för allmän kurs är runt 10 procent. Nedskärningar påverkar alltså allmän och särskild kurs på olika sätt.

Det finns flera möjliga förklaringar till denna skillnad. Allmän kurs är en obligatorisk del av folkhögskolans verksamhet och måste enligt villkoren för statsbidraget utgöra minst 15 procent av skolans kursutbud.

Detta begränsar möjligheterna att lägga ned allmän kurs, vilket gör att besparingar på sådana i stället sker genom minskade lärar- och stödresurser.

Hälften av skolorna har alltså lagt ner en eller flera särskilda kurser och många har dragit ner på lärartäthet och stödinsatser i allmän kurs. Skolorna har också svarat på vilka besparingar man planerar i år.

Det handlar om att dra ner på personal inom administration, undervisning, service och skolledning. Några skolor kommer också att minska lokalytan eller lägga ner kurser. Många säger också att man ska söka annan finansiering.

Det framgår inte vilka skolor som har det kärvast, men i andra sammanhang har särskilt internatskolornas situation lyfts.

Och nyligen har det kommit uppgifter om att ytterligare en internatskola, nämligen Liljeholmen, avser att flytta hela verksamheten in till stan under 2026.

Folkbildningsrådets budgetunderlag 2026–28

Folkbildningsrådet använder det som framkommit om folkhögskolornas ekonomi i sin budgetframställan för de kommande åren.

Man begär **277 miljoner kronor** permanent till folkhögskolan för förstärkning av det ordinarie statsbidraget.

Dessutom äskar man **210 miljoner kronor 2026, 366 miljoner kronor 2027 och 2028** till en kompetensförsörjningssatsning som omfattar 2 000 nya årsstudieplatser i yrkeskurs på folkhögskola höstterminen 2026, 4 000 platser 2027 och 4 000 platser 2028.

Om det inte blir någon förstärkning, måste troligen antalet årsstudieplatser sänkas. Det blir alltså färre deltagarveckor om värdet på deltagarveckan ska kunna säkras.

Statsbidragsöversynen

I mars hölls ett antal regionala konferenser som behandlar olika aspekter av statsbidragsmodellen. Man ska bland annat diskutera ett förslag om förändring av förstärkningsbidragen samt nya villkor för distanskurser.

I december är det tänkt att det nya statsbidragssystemet ska fastställas för att gälla från 2027. Det blir särskilt intressant att se hur eller om kvalitetskriterier ska vägas in.

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

Medlemsblad för
Folkhögskolans Veteranförening

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 1 • ÅRGÅNG 25 • Februari 2025

Redaktionskommitté

Per-Ola Jansson (Ansvarig utgivare)
braxnaspoj@gmail.com

Tommy Fogelberg (layout)
tommy.fogelberg@telia.com

Urban Lundin
urbanlundin1946@gmail.com

Föreningens postadress

Folkhögskolans Veteranförening

Signild Håkansson
signildhakansson@gmail.com
Folkungagatan 12B 703 42 Örebro

Kassör

Lisa Strömfelt lisa.stromfelt@gmail.com
Kobbeslätten 10 A 070-523 09 36
436 37 Askim

Medlemskap

Medlem i föreningen blir du genom att betala in medlemsavgiften 250 kr per år till Folkhögskolans Veteranförening plusgirokonto 400 28 34-2
Glöm inte att ange namn och adress!

Foto, omslagsbilder:

Redaktörskronika

Tommy Fogelberg

När detta skrivs utlovar väderlekstjänsten sol och 16 grader varmt nästa vecka. Oerhört upplyftande och livgivande.

Strålar solen också lika starkt och värmande på folkbildningen, frågar sig redaktionen? Tyvärr inte, tvingas vi konstatera. Där känns inledningsstrofen i Björn Afzelius **Hög Tid** mer tillämplig.

"Nu blåser det kallt över nejden, det kommer en isande vind".

Vi vet sedan tidigare att studieförbunden har fått vidkännas väldigt kraftiga neddragningar av statsbidraget, 500 miljoner - 25 % av det samlade anslaget - samlat över tre budgetår, men inom samma mandatperiod. Lägg därtill att de kommunala stöden är i det närmaste uttraderade.

Signild berör i sin krönika situationen för folkhögskolorna. Den långvariga passiva neddragningen av statsbidraget till folkhögskolorna slår nu igenom på allvar.

Nedläggning av kurser, uppsägning av lärare, nedstängning av internat mm börjar bli mer vardagsmat än tråkiga tillfälligheter.

Har vi då någon positiv kursändring att vänta i framtiden? Efter att ha lyssnat till östgötske riksdagsledamoten Jonas Andersson (SD), tvingas vi konstatera att vi i bästa fall får nöja oss med status quo. Läs mer i artikeln om hearingen Veteranföreningen ordnade tillsammans med Marieborgs folkhögskola.

Behov av moteld alltså! Ett förslag tecknas i den tyvärr försent inkomna motionen till RIO:s kongress - kommer därför inte att behandlas - som återges på sid. 5.

Ytterst upplyftande är den kampfilm som Studieförbundet i Samverkan skapat, där en rad kända artister medverkar. Filmen sätter strålkastarljuset på vad alla stängda replokaler - till följd av neddragningarna - kommer innebära för ungdomars möjlighet att spela musik, skapa och komma samman.

Som en råsop i solarplexus landar slutkommentarerna från två unga tjejer:

- Till er politiker; Vad fan håller Ni på med?

- Ni krossar ungas drömmar!

Om vi saknar motivation och eld för att ta kampen för svensk folkhögskola, så uppmanas yll läsning av gästskribenten Lindas kåseri kring sin egen folkhögskoletid.

På ett bra sätt illustrerar hon varför det är så oerhört viktigt att dra lans mot folkbildningshatarna.

En folkhögskolestrid från svunnen tid beskrivs i Jörgen Håkanssons artikel om folkhögskolemannan och sedermera riksdagsledamoten Johan Sander, och hans Hola folkhögskola.

Chefredaktören Jansson vill i sin artikel radikaliserat Bildningsbegreppet. Eller vill han kanske föra det tillbaka, dit där han anser att det hör hemma?

Mats Ehn menar att folkbildningen fått ny energi genom ett ökat engagemang för folkhögskolor i Ukraina, och bjuder samtidigt in till en intressant konferens på temat.

Ekonomi. Folkhögskolans Veteranförening har drygt 110 medlemmar. Föreningens kassör Lisa Strömfelt har träget vädjat om inbetalning av medlemsavgiften.

Redaktionen instämmer i kassörens uppmaning, och påminner om behovet av inbetald medlemsavgift inför årsmötet.

Vi aktiva medlemmar i Veteranföreningen har också en viktig uppgift i att inspirera folkhögskolekamrater, gamla kollegor, styrelseengagerade mm att gå med i Folkhögskolans Veteranförening!

Inbjudan till Folkhögskolans Veteranförenings årsmöte

Varmt välkommen till Folkhögskolans veteranförenings Årsmöte tisdagen den 13 maj 2025 på Sankta Elisabets folkhögskola, Göteborg.

Veteranföreningen Region Västs traditionella vårträff avhålls samtidigt, och slås alltså samman med årsmötet.

Program

- 10.30 Välkomnande fika
- 11.00 Folkbildning utan gränser
- om svenska folkhögskolors samarbete med folkhögskola och folkbildning i Ukraina
Irina Maister, rektor på Mångkulturella folkhögskolan, Göteborg
- 12.30 Lunch
- 13.30 Årsmötesförhandlingar
- 15.00 Avslutande fika

Kostnad 120 kr för fika och lunch betalas direkt till skolan kontant eller med Swish.

Anmälan senast 5 maj till signildhakansson@gmail.com

Motion till RIO:s kongress ang. genomförande av Folkriksdag för Demokrati och Folkbildning

Inför RIO:s kongress i april skrevs en motion med förslag om genomförande av Svensk Folkriksdag för Demokrati och Folkbildningen. RIO:s styrelse valde att inte ta upp motionen till behandling med hänvisning till att den inkommit för sent.

Sista dag för motioner var fredag 7 februari, men pga kalendermiss, så blev den insänd söndag 9 februari. Folkhögskoleveteranen väljer att publicera motionen i sin helhet, för att sprida information om förslaget.

Svensk folkbildning är satt under hård press, och understundom attack från flera håll i samhället. Vid första anblicken riktar sig attackerna primärt mot studieförbunden, men synar vi korten ser vi en pågående utsvaltning av folkhögskolan, och vi har välgrundad anledning att frukta handgripliga nedskärningar för folkhögskolans del redan under innevarande mandatperiod.

Lyfter vi blicken ser vi att det inte bara är folkbildningen som pressas tillbaka. Det Göteborgsbaserade institutet V-Dem ger i sina rapporter en mörk bild av tillståndet för demokratin i världen. Den är på tillbakagång i ett internationellt perspektiv, och vi är många som ser tendenser i den riktningen även nationellt.

En annan viktig beståndsdel i ett öppet, levande, demokratiskt samhälle är civilsamhället. Dess möjligheter att verka fritt och bidra till det demokratiska samtalet är också satt under press, genom främst strypning av anslag, men även andra åtgärder påverkar.

Sammantaget ser det alltså dystert ut för demokrati, civilsamhälle och folkbildning. Det är extra bekymmersamt eftersom dessa tre fundament är så intimt sammanflätade, och i alla fall än så länge har ju vi i folkbildningen ett särskilt ansvar för demokratin.

Min beskrivning ovan är ingen överraskning för oss som verkar inom folkbildningen. Det är därför inte förvånande att vi de senaste åren har sett starka reaktioner och protester mot utvecklingen. Dessa har manifesterats i arrangemang, upprop, webinarier, debattartiklar, böcker har skrivits, mm

Det vi ser är att initiativen spretar åt lite olika håll, olika organisationer och företrädare gör sina val, har sina strategier. Varje initiativ är naturligtvis berömvärdt och förtjänar uppskattning, men det finns en risk att de var

Folkriksdagar genomfördes först i samband med kampen för Allmän rösträtt.

Svensk folkriksdag mot Alkoholmissbruk, Svensk Folkriksdag mot Apartheid, Klimatriksdagen är exempel på senare exempel på Folkriksdagar.

och en för sig, enskilt, blir små, tillfälliga, och enkelt kan bortses från, rent av avfärdas.

Den kraft som finns, skulle behöva samordnas, kraftsamlas kring, så det inte bara blir tomteblöss, som riskerar glömmas bort när glöden och gnistorna falnat.

Jag ser alltså en tvingande nödvändighet av en samlad aktion i syfte att både protestera och opinionsbilda. RIO kan – och bör! - definitivt vara en av de krafter som tar initiativ till detta, och går i bräsch för samordningen av ett sådan aktion, gärna - iaf inledningsvis - tillsammans med våra vänorganisationer inom den samlade folkbildningen. Allt eftersom arbetet fortskrider breddas säkert "organisations-kommittén" naturligt.

Jag är väl medveten om att detta inte är ett enkelt åtagande, varken organisatoriskt eller ekonomiskt, men jag menar samtidigt att det är nödvändigt med en större, brett förankrad manifestation, och jag tar mig friheten att föreslå att detta sker genom

arrangerandet av en "Svensk Folkriksdag för Demokrati och Folkbildning".

En bra tidpunkt för en Folkriksdag är under våren 2026, då ligger den väl i tiden inför den stundande valrörelsen. Blir det en aktion som låter tala om sig, så kan den säkert få fortsatt liv under t.ex. Almedalsveckan, och i andra sammanhang under valrörelsåret.

Förslag till beslut:

Kongressen beslutar

- Att uppdraga åt styrelsen att ta initiativ till en nationell opinionsbildande aktivitet våren 2026
- Att uppdraga åt styrelsen att inför nämnda aktivitet söka bred samverkan med våra systerorganisationer inom Folkbildningen (OFI, Studieförbund i Samverkan), samt organisationer i civilsamhället
- Att nämnda aktivitet ges arbetsnamnet "Svensk Folkriksdag för Demokrati och Folkbildning"

Tommy Fogelberg

Ordförande Stiftelsen Frisksportgården/
Stensunds Folkhögskola

**Gå med i
Folkhögskolans
Veteranförening!
Du behövs!!**

Intryck från hearingen om SD:s syn på folkbildning

”Sverigedemokraternas syn på folkbildning” var temat på den ”hearing” som Veteranföreningen bjöd in till, tillsammans med Marieborgs folkhögskola.

Folkhögskoleveteranen var på plats, och vi återger här några personers intryck och funderingar efter hearingen.

Björn Grip: Jonas Andersson visade sig vara mer påläst än vi i publiken hade trott. Dessutom ”slipad” i så måtto att han uttalade sig medvetet vagt när det började brännas.

Ett exempel på detta var hans svar på frågan om mångfald och profilering inom Folkhögskolan. Han menade då att från hans och SD-partiets sida finns inga bekymmer med att skolorna själva bestämmer sina kursupplägg och inriktning.

Vi borde följt upp frågan med att få hans uppfattning när det gäller olika politiska och religiösa perspektiv som skolorna står för.

Görel Breidemalm: Trots neddragningar av statsbidrag och nedsättande kommentarer från partiet gav Jonas Andersson ett modest intryck. Vi var nog många som var skeptiska och så många verksamheter kostar mer. Jag har inga förhoppningar om ökade anslag till skolformen.

Stellan Boozon Jonsson: Det var ett värdigt möte mellan två synsätt och kulturer i relation till ämnet och mindre konfrontativt än jag hade trott. Det blev tydligt att han inte bara är Sverigedemokrat, utan också demokrat.

Däremot tror inte Stellan Boozon att mötet på Marieborgs folkhögskola kommer att förändra folkhögskolans framtidsutsikter.

– Politiker styr utifrån budget, inte med hjärtat. Det är svårt att säga var

Hearingen lockade många deltagare

hans hjärta ligger, men han var inte hjärtlös. Dessutom är han starkt bunden av sitt parti, så jag tror inte att det här påverkar något i sak.

Björn Grip: Jonas Andersson såg också gärna att Folkhögskolan i större utsträckning ägnar sig åt utbildningar som leder till arbete. Samtidigt medgav han att Folkhögskolans värde och existensberättigande är att verksamheten är ett tydligt alternativ till annan vuxenutbildning. Han undvek dock en diskussion om bildningsbegreppet.

Beträffande folkbildningens allt sämre ekonomi, särskilt neddragningarna inom studieförbunden var hans uppfattning att med tanke på studieförbundens brister och rent fusk är det inte så konstigt att studieförbunden fått vidkännas kraftiga nedskärningar.

Beträffande folkhögskolorna medgav han att folkhögskolorna har en pressad ekonomi, men det gäller även andra utgiftsområden.

När det gäller studieförbundens beramade fusk och överföring av pengar till islamistiska terrororganisationer, vilket han hävdade var bevisat, hänvisade han till riksrevisionens utredning/utvärdering.

Enligt hans uppgifter har man kunnat konstatera att 44% hade felaktigheter i sin redovisning. När någon av

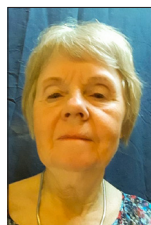
Jonas Andersson (SD) riksdagsledamot & ledamot i Kulturutskottet

deltagarna i seminariet påpekade att underlaget hade utgjort 347 verksamheter/aktiviteter och att felaktigheter innefattade alla sorter av felaktigheter, som exempelvis fel datum och dylikt, svarade Jonas Andersson undvikande och med hänvisning att också andra – som massmedia rapporterat om – konstaterat gravt missbruk av statsbidragen.

Diskussionen handlade också om Folkbildningsrådets vara eller icke vara. Jonas Andersson förordade en myndighetsstyrning, men menade att här har inte Tidöpartierna ännu tagit ställning.

Blir det någon proposition på Christer Nylanders utredning om Folkbildningen?

Ja, det blir det, det är en uttrycklig del av Tidöpartiernas överenskommelse när samarbetet etablerades efter förra valet. Sannolikt kommer det en proposition nästa vår (2026).

I boken ”Asociala Dikter” delar Lena Staaf med sig av över 40 års erfarenheter från sitt arbete inom socialtjänsten. Även om boken främst berör socialarbetare och klienter, och deras relation, tror vi att den har stor tillämplighet för den som är verksam i folkbildningen.

Läs Lenas dikt ”Folkbildningens Mätarlarv”, sid 10, exklusivt för Folkhögskoleveteranens läsare!

Asociala Dikter är utgiven på Verbal Förlag.

Under våren utkommer Lena även med en roman, med titeln ”En stekpanna i skallen - en berättelse om att kämpa mot våldet”. Förlag: Books On Demand.

Låt oss radikaliseras bildningsbegreppet

Per-Ola Jansson

Detta är en opinionstext i Folkhögskoleveteranen, oberoende anarkistisk.

Läroplanerna har för få sökande. Kraven på behörighet att undervisa kan inte uppfyllas. Den svenska skolan befinner sig i strykklass. Den fungerar inte, för många eleverna lär sig inte ens att läsa och skriva.

De böcker som kanske sätts i händerna på de unga gör motstånd och låter sig inte enkelt läsas. Mobilen, datorn, kanske läsplattan, lockar med annat, mer lättillgängligt stoff.

Larmrapporterna duggar. Läroplaner och betygssystem omprövas, byts ut. Men inget hjälper. Lärarna flyr.

Allt fler skolor drivs av aktiebolag och tillåter inte att offentlighetsprincipen medger tillsyn av sambanden mellan resurser och pedagogiska resultat.

Den allomfattande friheten att välja skola råder alltjämt och med ett nytt betygssystem, nya läroplaner och när *postmodernismen* dragit sin sista suck enligt skolminister Lotta Edholm kommer åter "fakta" få fritt spelrum när allt flum avdunstar.

Kommunerna har ju sedan tidigare försökt ta sitt ansvar genom att döpa om *skolförvaltningen* till *bildningsförvaltningen*.

Mitt ute på havet av information och fakta driver räddningsbåtar omkring. De lockar med flytvästar bestående av *bildning*. Kan de verkligen rädda situationen?

Sverker Sörlin kommer i sin *Till bildningens försvar* till insikt om följande:

Bildning är ett ord som behövs, särskilt eftersom det är öppet åt många håll och just därför kan bli bärare av viktiga strävanden. Det går bortom det mer entydiga begreppet "kunskap" och vetter mot ansvar, rentav moral. Man kan säga att bildning är kunskap med ett uppdrag att också vara människa och medmänniska.

Förra året, 2024, några dagar efter att Christer Nylander släppt sin digra folkbildningsutredning, skriver han en öppenhyrtig artikel i Kristianstadsbladet att även om vår strävan inte är att bli lika klok som Cicero drar han slutsatsen att:

Pieter Bruegel, Nederländska Ordspråk

Photo via Wikimedia Commons.

Av de senaste årens fördjupning kring folkbildningen är att bildning förmodligen är viktigare än någonsin. Vi måste orientera oss i vår omvärld och för att kunna det måste vi träna vår förmåga och fatta egna självständiga beslut.

Jag vill nu tydliggöra de problem som klistrat sig fast i begreppet bildning. Den har av många setts som etikett, bjäfs, eller som den löjliga ambitionen att kunna Nationalencyklopedin utantill.

Det finns historiskt sett många tolkningar av vad bildning karaktäriseras som. I moderna, men även i antika sammanhang, som hos Platon, betonas framförallt kvaliteter hos individen som kan benämnas som bildning, eller den är bildad som är mångkunnig, *allmänbildad*, och som utvecklat sina förståelseförmågor till fulländning och vars moral bär upp alla tänkbara dygder.

Om man öppnar Bernt Gustavssons *Bildningens dynamik* kommer man in i en katedral av historik, högstämhet, tillkortakommanden och komplexitet hos bildningsbegreppet.

I Sverker Sörlins *Till bildningens försvar* får läsaren följa med om författarens egen bildningsresa, där bildningen är nedtagen på jorden. En levande bildning, för den värld vi lever i nu, måste enligt Sörlin sträva efter att skapa nödvändiga nycklar till *den svä-*

ra konsten att veta tillsammans.

Under 2024 uppstod en bildningsdebatt i DN. Timbros förlagschef Andreas Johansson Heinö deltog med en intressant kritik av den dåvarande utbildningsministerns argumentation för att en mängd olika kortare kurser på högskolenivå måste läggas ned till förmån för längre och långt samhällsnyttigare sådana.

Andreas J. H. argumenterade för möjligheten för de unga studenterna att treva sig fram med hjälp av enstaka kurser för att finna sin rätta väg fram mot en mer målmedveten studieväg, som han själv till slut gjorde. Han argumenterade på samma sätt som vi inom folkhögskolan ser på vår uppgift: att vägleda och inspirera.

Lars Strannegård, den nu alltmer ikoniske rektorn för Handelshögskolan i Stockholm, Sveriges kanske mest renommerade utbildningsanstalt, deltog som många gånger tidigare i denna bildningsdebatt.

Han försvarade med eftertryck bildningens avgörande betydelse för alla utbildningarna på sin högskola.

I ovanstående DN-artiklar utgår skribenterna från det som Strannegård kallar för det "klassiska" bildningsbegreppet, vilket jag påpekat som riskabelt om det inte preciseras.

Ett nu levande sammanhang där begreppet *bildning* omhuldas utan att vara ifrågasatt är när det kopplas sam-

man med en annan idé, den om *folket*, dvs. *folkbildning*.

2024, ett annus horribilis för vår folkbildning, i synnerhet för studieförbunden, som informerades om att regeringen avsåg att föreslå riksdagen drakoniska nedskärningar av statsbidragen.

Samma år larmade *V-dem - institutet* om situationen för demokratin allt svagare ställning i västvärlden med en vädjan om "att en massiv folkbildningsinsats måste komma igång för att råda bot på hoten mot demokratin i vårt land".

Frågan jag ställde mig var naturligtvis: Hur ska det gå till? Hur skall insatsen formas? Vem ska betala?

Ett förslag till svar på denna fråga gavs av Tommy Fogelberg i nr 2024:4 av *Folkhögskoleveteranen*.

Ett mer genomarbetat förslag presenterar han i sin motion till RIO:s kongress, som tyvärr inte kommer tas upp till behandling. Den finns att läsa på sid 4 i detta nummer.

Strannegård anser att *emancipation*, frigörelse, är all utbildnings främsta syfte. Individens främsta målsättning är att nå sin kärnkompetens, *att vara människa*. Det sensationella kanske är hans syn på relationen mellan fakta och bildning:

De 110 företag som stöttar Handels-högskolan kräver att studenterna skall tillägna sig djupa faktakunskaper.

Begrepp som social kompetens, samarbetsförmåga, förståelse för andra, inlevelseförmåga och vilja att tänka nytt är kompetenser som också står på företagets önskelistor.

Utan faktakunskaper är inte dessa förmågor särskilt mycket värda, men utan dem är faktiskt inte heller faktakunskaperna så användbara.

På "Handels" har man kommit fram till ett vad vi PUFF-engagerade folkhögskollärare minns som ett *Bildningsprogram*.

Vårt mest omtalade, ibland kopierade, program är Filip Stenssons, *Fredens och samarbetets problem*, från 1938, som tillämpades några år på Marieborg.

Strannegårds heter *FREE* och omfattar hela människans samlade förmågor. Kärnan i *FREE* handlar om att utveckla motstånd mot den accelererande maskin/AI-civilisationen.

Det är "endast genom att utveckla

vår mänsklighet vi kan gå den digitaliserade framtiden till mötes."

Nu när folkhögskolan är inordnad i det svenska utbildningssystemet är det lätt att befara att vår sedan länge försvarade frihet hotas, när statsmakten får för sig att folkhögskolan med sin flexibilitet kan komma till pass för sådant det ordinarie utbildningsväsendet inte klarar av, vad det nu kan vara.

Om man tar sig tid att läsa *Utbildningsformen – Bakgrund och utmaningar*, en sammanfattning på 17 sidor om folkhögskolans resa i tiden från propositionen 1974:28 till 2013/14: 172 ser man hur *Folkhögskolan* älskas, krymps, regleras, styrs under ständigt hot om att *friheten* skall beskäras.

Livlinor, när statsbidraget inte räknas upp, är de för oss välbekanta tillfälliga pengarna som kan leda till kortvariga expansioner.

Då har vi fått beröm för vår *flexibilitet*. Hur snabbt har vi inte kunnat utveckla nya kurser! Hur snabbt har vi inte kunnat trolla fram nya, välutbildade lärare, som vi snabbt tvingats göra oss av med när flödet av tillfälliga medel strypts!!

Det har till och med gått så långt att vårt/våra *kärnvärden* a la Strannegård har blivit just vår anpasslighet till politiskt styrda behov att nå de för tillfället mest behövande.

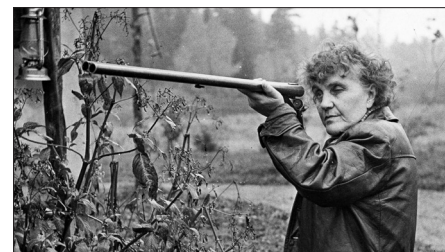
Men vad är det omisskännliga? Det som *måste* vara vårt absoluta kärnvärde?

Jo, det är detsamma som Strannegård odlar för sina studenter, men på en nivå som passar folkhögskolans studerande. Det måste handla om humanism, om det som *ökar människans drag av mänsklighet*.

Jag ser det som att folkhögskolans absoluta kärnvärden handlar om förståelse av vem man är, vad som har format oss och det samhälle som vi lever i.

Folkhögskolan är av tradition en högborg för humanism. Och för oss är det fantastiska att man söker få svar på dessa frågor med hjälp av sina medstuderande. Det är då det är *folkbildning* som allra mest.

När Gösta Bohman, den gamle högermannen, han som moderniserade sitt parti och gav det ett nytt namn, avtackades som partiledare 1990 höll han ett långt och inspirerande anförande, ett sorts testamente med en anvisning om hur Sverige skulle

Moa Martinsson i kamp mot patriarkatet?

kunna utvecklas under det kommande seklet.

Den långa inledningen är en massiv hyllning av Brunnsviks rektor Alf Ahlberg, enligt Bohman ett föredöme som modern humanist.

En man mitt i stormens öga som hävdar humanismen som ledstjärna i ett utpräglat kollektivistiskt sammanhang med LO som huvudman.

Jag sörjer internatens minskade betydelse. Snart kanske de inte finns kvar. Väl fungerande internat är omistliga, unika. Det innebär inte att dagfolk-högskolorna är sämre, de fungerar med en annan sorts pedagogik.

När jag som student i Uppsala funderade över framtiden föll folkhögskolan i mina tankar. Vi var en grupp från samma studentnation som ofta gjorde utflykter till Wik, vilket ställe!

Jag visste att Kerstin Ekman, en av mina favoritförfattare varit lärare där. Det vore något!

På Stadsteatern i Stockholm kan man denna vår se *Anakronisterna*. Claes Eriksson, skådespelaren, och en av manusförfattarna svarar på frågan varför namnge en revy med ett så konstigt namn?

Jo, revyn handlar om något som fanns förr och som fortfarande finns, men som inte borde finnas.

Allt var inte bättre förr. Men ibland var det just det.

Lästips:

Sveriges Folkhögskolor, *Utbildningsformen folkhögskola - Bakgrund och utmaningar*, 2017

Bernt Gustavsson, *Bildningens dynamik*, Korpen 2017

Sverker Sörlin, *Till Bildningens försvar*, Natur & Kultur 2019

Lars Strannegård, *Advokaten* Nr 9 2021

Ny energi i folkhögskolerörelsens internationella engagemang?

Mats Ehn

Karibuföreningen har i många år samarbetat med paraplyorganisationen för de tanzaniska folkhögskolorna (Folk Development Colleges) Karibu Tanzania Organization (KTO) och inspirerat och samordnat vänskolesamarbete mellan svenska och tanzaniska folkhögskolor.

Att det i Tanzania, som enda land i Afrika, finns ett nationellt folkhögskolesystem som dessutom hela tiden utvecklas är en framgångssaga för svenskt bistånd. Det möjliggjordes genom eldsjälarna i den svenska folkhögskolerörelsen i samverkan med folkhögskolläraryacket, Vuxenutbildningscentrum vid Linköpings Universitet, Sida och ForumCiv.

Tyvärr har inte erfarenheterna från Tanzania kunnat få spridning till andra länder. En viktig orsak till detta är att folkhögskoleorganisationerna inte har skapat någon gemensam aktör för folkhögskolornas internationella arbete.

För att möta denna utmaning antog vår förening namnet Karibu Världen på vårt årsmöte 2023 och beslöt att bredda vår verksamhet till andra länder. Konkret har det resulterat i att vi har bildat en arbetsgrupp för att stödja folkbildning i Ukraina.

I Ukraina har vi kontakt med Ukrainan Bildung Network (UBN) och Vovchok folkhögskola. Deras resa började med ett studiebesök på Biskops Arnö folkhögskola 2016. Detta ledde till ett stort intresse för den skandinaviska folkbildningsmodellen som en väg för att stärka civilsamhället och aktivt medborgarskap.

Besöket följdes av intensiva studier av folkbildningens teori, värdegrund och verksamhetsformer i samarbete

Gruppbild Vovchok folkhögskola

med Linköpings universitet.

För att gå från ord till handling köpte man en fastighet i samhället Vovchok cirka 10 mil norr om Kiev 2021 och började med renoveringar och kurser i aktivt medborgarskap.

Det fullskaliga kriget som bröt ut i februari 2022 ändrade förutsättningarna men inte målsättningen. Kursutbudet kompletterades utifrån de behov som kriget fört med sig;

Civilt försvar, akutmedicin och minröjning bland annat med stöd från svenska MSB.

Det finns ett stort intresse från många folkhögskolor i Sverige att samarbeta med Ukraina.

I UKRfolk projektet som leds av Sunderbyns folkhögskola ges ukrainska pedagoger och civilsamhällesaktivister möjlighet att lära av svenska folkhögskolor genom studiebesök och gemensamma studier.

Litorina folkhögskola deltar i ett vänortssamarbete mellan Karlskrona och Chortkiv med fokus på vuxnas lärande.

Mångkulturella finska folkhögskolans rektor, Irina Maister Bergman, genomförde två workshops om folkhögskolepedagogik i Ukraina sommaren 2024 med ett stort antal intresserade. Flera andra initiativ är på gång och det är glädjande.

Karibu Världens arbetsgrupp för Ukraina försöker att ta en samordnande och informationspridande

Deltagarcirkel

roll för dessa initiativ för att vi inte ska springa i vägen för varandra och skapa svårigheter för våra ukrainska partners.

Därför arrangerar vi, i samarbete med Sveriges Lärare Folkhögskola och Nordiska Folkhögskolerådet, konferensen "Focal Point Ukraine – Democracy, Civil Society and Folkbildning in Times of Crisis", 28 april på Mångkulturella folkhögskolan i Göteborg. (Se inbjudan nedan)

Tillsammans med en delegation från Ukraina ledd av rektorn för Vovchoks folkhögskola, Serhii Chumachenko, kommer vi att utveckla idéer om hur vi från de nordiska länderna på bästa sätt kan bidra till ett hållbart folkhögskolesystem i Ukraina.

Kom gärna med i det fortsatta arbetet genom att bli medlem i Karibu Världen.

Artikelförfattaren Mats Ehn är styrelseledamot i Karibu Världen.

Han är också medlem i Folkhögskolans Veteranförening

<https://vovchok.com.ua/en/>

**KARIBU
VÄRLDEN**

Conference:
*Focal Point Ukraine -
Democracy, Civil Society
and Folkbildning in
Times of Crisis*

Karibu Världen in cooperation with Sveriges Lärare, Ukrainian Folk High School Vovchok, FSO, Mångkulturella folkhögskolan and Nordic Folk High School Council invite you to a conference to explore how a sustainable system for folk high schools, democracy and active citizenship can be built in Ukraine and how Swedish and Nordic folk high schools can support this process.

- **When:** 28th of April 10.00-16.00
- **Where:** Mångkulturella folkhögskolan, Göteborg
- **Cost:** 500 SEK, including lunch and coffee

Contact: Irina Maister Bergman, Headmaster Mångkulturella folkhögskolan, irina.maister.bergman@mfhs.se

Register here

PROGRAM	
10:00	Registration and coffee
10:20	Welcoming words – Irina Maister (Mångkulturella folkhögskolan) and Mats Ehn (Karibu)
10:30	The status of democracy in today's world and the need for folkbildning – Johan Löfgren (University of South-Eastern Norway)
11:00	Folkbildning in the Ukrainian context – theory and practice, – Serhii Chumachenko (Ukrainian folk High School Vovchok)
11:30	Musical intervention and short break
11:40	What Can an Institutionalized Folk High School System Look Like? Active Citizenship and the Ukrainian Perspective. Panel discussion with representatives from the Nordic countries and Tanzania. Moderators: Bentzon Wolgers, Sveriges Lärare, Mats Ehn, Karibu Världen Panelists: • Libbeth Trinskjær, Chair of the Danish Folk High School Association and the Nordic Folk High School Council • Anns Teigelström, Director of the Folk High School Council, Norway • Anni Heikonen, Development Manager at the Finnish Folk High School Association • Maggid Mjengwa, Secretary General of the Karibu Tanzania Association • Tomas Rosengren, Chair of Sveriges Lärare Folk High School
12:30	Lunch
13:15	Parallel workshops What needs to be done to create a sustainable folk high school system in Ukraine? – Serhii Chumachenko What can we learn from the success in Tanzania? – Maggid Mjengwa (Karibu Tanzania Organisation) Sustainable and equal cooperation between Nordic and Ukrainian folk high schools – different experiences from folk high schools – Lisa Kemmet (FSO) From insight to action: Nordic democratic tradition and safe spaces as drivers for change for young Ukrainians* – Oksana Polivtyak (Ukrainian civil society activist) and Libbeth Trinskjær (President of Nordic Folk High School Council)
14:15	Short break
14:20	The role of folkbildning in times of crisis – Experiences from Ukraine and implications for the Nordic countries – Ingrid Ojanen, Projektdirektör för Informationsbyråen RIB och Anticrime Networks, Ukrainian Bildung Network
14:50	Musical intervention and coffee
15:30	Conclusions from the workshops and next steps – Irina Maister and Mats Ehn
15:50	Closure
16:00-16:00	Strategic discussion about the future of folk high school in Ukraine and Tanzania in two groups (for involved participants)

Johan Sandler

Jörgen Håkansson

Johan Sandler var född 1858 och kom från Jämtland. Hans farfar hade varit indelt soldat och slagits mot ryssen vid seklets början.

Johans far hette Erik och därför kallades sonen enligt tidens sed Johan Eriksson. Fadern var skomakare, något som även sonen lärde sig.

Den unge Johan visade tidigt gott "läshuvud". Trots familjens knapra förhållanden fick han ta privatlektioner och skickades till folkskoleseminariet i Härnösand.

Där fanns tre elever vid namn Johan Eriksson. Rektor rådde vår Johan att byta efternamn. En lärare tyckte att när både han själv och fadern var skomakare kunde det grekiska namnet för sko (sandalon) ge stam till ett lämpligt efternamn. Så blev Johan Eriksson i stället Johan Sandler.

Redan 1879 tog han folkskolläroexamen och den musikaliske unge mannen fick snart anställning som lärare och kantor i Torsåker i Ådalen. I sångens tecken mötte han sedan mamsell Augusta Sundvall, som 1882 blev hans hustru.

Här skulle hans livsgärning bli känd vida omkring långt utanför Ådalen, den bygd, som enligt vildmarks-

Johan Sandler, byst på Hola folkhögskola
wikipedia.org/wiki/en:Creative_Commons

romantikern Pelle Molin, Gud skapade när han på samma gång log och vredskades.

Den unge Johan tog tidigt initiativ till olika aktiviteter i samhället: aftonskola, sångförening, templarloge m.m. Han blev omtyckt som lärare, av både barn, föräldrar och skolråd.

Han var en bildningsentusiast liksom de liberala föregångsmän, som startade arbetarinstitut, föreläsningssällskap etc.

En folkhögskoledröm

Hos Johan Sandler fanns en dröm: att få till stånd en folkhögskola för Ångermanlands bonde- och arbetarungdom. Den korta och bristfälliga skolgång de unga erbjöds samt det omfattande superi, som förekom bland unga vuxna blev pådrivande krafter.

Något större eget kapital hade familjen Sandler inte men desto mera energi. Med sitt goda rykte fick

han med sig många sockenbor och utsocknes på det djärva uppslaget.

Han tiggde pengar, propagerade och övertygade folk om angelägenheten av sitt projekt. Efter många mödor och bakslag lyckades han få till stånd en folkhögskola i Hola by i Torsåker.

Kursen skulle bli tvåårig och verka för "Ångermanlands allmogungdom". Han vände sig till småbönder, torpare, skogs- och industriarbetare. De skulle blandas upp med den traditionella elevgruppen

Samvaron på skolan skulle bidra till "att nöta bort småaktiga klassfunderingar".

Av landets tjugofemtal folkhögskolor fanns bara två i Norrland. Starten skedde 6 november 1896 i god fosterländsk anda på Gustav II Adolfs dödsdag.

Redan andra året tog man också emot kvinnliga elever, emot dåtida praxis. Inte nog med det. I en bygd där industrin utvecklades snabbare än jordbruket var det viktigt att inte bara rekrytera bland bondeungdom utan även bland arbetare.

Forts sid 10

Folkbildningens mätarlurv

Redaktionen bad poeten och författaren Lena Staaf, mångårig medverkan i DN, Dagens Dikt, tidningen eFolket, bokutgiven (se annons sid 5), att betrakta Folkbildningens utsatthet och föremål för såväl "tafsande" som reella nedskärningar.

Hennes betraktelse mynnade ut i dikten Folkbildningens Mätarlurv, exklusivt för Folkhögskoleveteranens läsare.

Mycket nöje!

*En mätarlurv ses krypa över krusbärsbladet
den tuggar i sig varje centimeter
för mätarlurven är det ett ändamålsenligt sätt
att växa och bli mätt av det hon mäter.*

*Men krusbärsbusken är på grund av detta
allt annat än belåten, nöjd och glad
den tynar bort nu, avklädd och helt utan
sina många livgivande gröna blad.*

*I datorn mumsar mätaradministratören
hon tuggar i sig resurser rad för rad
hon äter upp det som hon skulle mäta
som är folkbildningens gröna blad.*

*Det som har blomstrat blir nu hårdhänt ansat
av mätadministratörens sekator
för folkbildningens skull vi måste hejda
denna skövlande och bryska marodör.*

Johan Sandler

Forts. fr sid 9

I detta avseende var Hola tio år före Brunnsvik. Så blev fortsättningen frukbar för elever och skolans ställning i Ådalen...

Striden om Hola

Holas tillkomst hade inget programmatiskt nydaningssyfte. Det var en skola där Sandler tagit starkt intryck av den danska folkhögskolan och Grundtvigs idéer. "Bildningen liksom ljuset är till för alla".

Sandler var en genuin sångälskare. Lektioner och föreläsningar inleddes med sång och vid varje måltid sjöngs det. En dåtidens Nils Zanders. Detta gjorde att skolan fick starka drag av dansk folkhögskola. Bildningen måste stå i fokus.

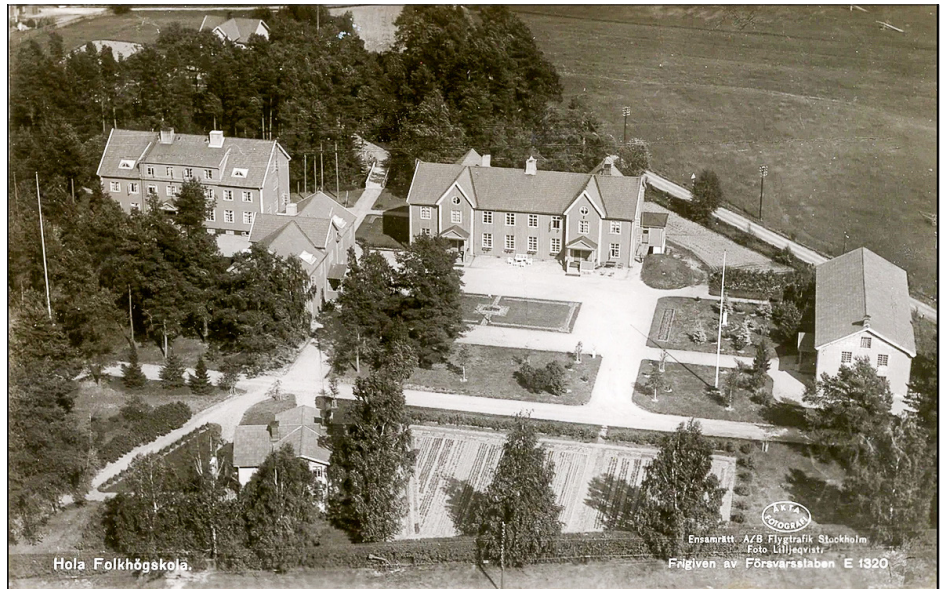
Folkhögskolans nya linje bör vara: En skola ska inte göra eleven till frihandlare eller protektionist, till vänsterman eller högerman, men det är skolans plikt att göra honom till en **b i l d a d** vänsterman eller en **b i l d a d** högerman – och skulle några lärjungar också bli **b i l d a d** e socialister, så är det kanske just nu ingen synnerligen olycka.

För att göra bilden av skolan mera rättvisande fanns här också en ovärderlig kvinna, skolans husmor Augusta Sandler. Hon gjorde skolan till ett hem för alla, för eleverna, för lärarna, för vännerna. Det fanns både ömhet och styrka i hennes moderlighet.

Johan Sandler hade nästan alla dygder en folkhögskolerektor kunde ha. Han var varmt kristen, aktiv nykterist, nordist, hembygdsvän, folktalare och liberal. Trots detta skulle orosmolnen torna upp sig. Hans syndaregister var utmanande för samhällets etablissemang:

- Johan Sandler släppte in arbetare på folkhögskolan.
- Johan Sandler var för unionsupplösningen.
- Johan Sandler tog inte klar och entydig ställning mot socialismen och arbetarrörelsen. Han var en potentiell svikare.

Johan Sandlers kanske värsta synd var, att sonen Rickard undervisade på folkhögskolan och var socialdemokrat. Dessutom hade han varit inblandad i en infekterad strid med antimilitaristisk propaganda vid sin värnpliktsinryckning till Västernorrlands

regemente i Sollefteå läger.

Holastriden blossade upp.

Skolan beskylldes för att vara en härd för socialism och bedrev samhällsskadlig verksamhet. Till skolans stora vedersakare hörde främst komminister Axel Sandin.

Från predikstolen i Härnösands domkyrka gick han till våldsamt angrepp mot skolan och socialdemokratin med krav att Hola omedelbart borde få en ny och kraftfull ledning. Han ville "näpsa och det med besked".

Skolan anklagades även för bristande sedlighet. Ja, både manliga och kvinnliga elever fanns på skolan

Kampanjen prästen drog igång saknar förmodligen motstycke i folkhögskolans historia. Striden blev en riksnöhet 1908, året före storstrejken.

I pressen skrevs uppskattningsvis 360 spaltmeter om saken. En statlig undersökningskommision tillsattes. Följden blev att anslag från staten och landstinget drogs in.

I en försvarsskrift tillbakavisade Johan Sandler alla beskyllningar och smulade sönder alla bevis och insinuationer. Sandins beskrivning kunde liknas med "Andersens saga om huru en fjäder blev tio höns"

Johan Sandler kämpade i liberal anda för ett nytt Sverige, för andlig förnyelse och mot konservatism. Det behövs ett oblodigt uppror menade han.

Många såg striden på Hola som en uppgörelse mellan liberaler och konservativa. I sin långa försvarsskrift citerade han även Tegnér:

*Evigt kan ej bli det gamla
ej kan vanans nötta läxa*

evigt repas upp igen.

*Vad förmulnat är skall ramla
och det friska, nya växa
fram utur förgängelsen.*

Skolan hade ett starkt stöd i Ådalen. Frivilliga krafter ryckte till undsättning. Insamlingar organiserades och cykelpatruller genomkorsade landskapet. Sandler's försvarsskrift såldes för 75 öre till förmån för skolan. Skolan drevs under två års tid enbart med stöd från allmänheten i regionen. Hela det folkliga Ådalen fanns på barrikaderna.

Striden om Hola löstes och skolan återfick sitt statsbidrag. Detta sedan sonen Rickard avgått och alla andra lärare blivit avskedade. Kvar blev dock Johan Sandler själv.

Hans innersta åstundan var att förverkliga människovärdets princip. Landstinget fick majoritet i styrelsen och blev några år senare också skolans huvudman.

I denna kontext gav Johan Sandler sig hän åt politiken, då han under en period representerade Liberala samlingspartiet i riksdagen. Under sina sista år 1925-29 blev han riksstudieledare inom sonen Rickards skapelse ABF.

Jörgen Håkansson

Elev på Grimslöv 1953, även på Malungs fhs.

Lärare på Gripsholms fhs 1971, sedermera på ett antal andra folkhögskolor.

Medlem i Veteranföreningen 2003, styrelseledamot 2005 - 2019. Engagerad i redaktionskommittén och arbetsgruppen för regionala träffar i Hälmar-Östgötadistriktet.

Folkhögskolan sydde igen glappet

Linda Häntak

Den danske filosofen Søren Kierkegaard pratade mycket om förtvivlan – inte som något man bara lider av, utan som en existentiell signal om att något i livet inte stämmer.

Han menade att förtvivlan uppstår när det finns ett glapp mellan den vi är och den vi önskar vara. Vi kan fastna i roller eller mätstickor som samhället gett oss, och om vi inte lyckas leva upp till dem uppstår en känsla av otillräcklighet. Vi blir dåliga.

Skolans betygssystem är en av samhällets tydligaste mätstickor. Det ger oss tidigt en etikett, ett kvitto på vårt värde – eller brist på det.

Nu har man ju beslutat att skrota betyget F och istället införa en tiogradig betygsskala där betyg 1–3 innebär mindre än godtagbara kunskaper.

Man får söka in till gymnasiet, men ens kunskaper är fortfarande otillräckliga i samhällets ögon.

Visst är det bättre, men int' är det bra, som Allan Edwall sjöng. Det är ett gissel det där med betygssättning och desto viktigare är det att skapa sammanhang där ens värde mäts utifrån mer än nationella prov och underdånighet.

Det var med övertygelsen om mitt torftiga jag som jag klev in på Stensunds folkhögskola hösten 2018. Den varma sommaren hade torrlagt min dricksvattenbrunn, min gräsmatta och även mitt äktenskap; jag var en nyskild varannan vecka-mamma med

Søren Kierkegaard [flickr.com/commons](https://www.flickr.com/photos/commons/)

Huvudbyggnaden Slottet på Stensunds folkhögskola

Foto: Tommy Fogelberg

bruten självbild, med ofullständiga gymnasiebetyg och ryggont från mitt jobb som städerska.

Jag visste inte vad jag skulle vänta mig, men folkhögskolan var den enda skolinstitution som på något vis signalerat att jag med min internaliserade känsla av misslyckande (tack meritokratin) ändå var välkommen.

Där satt vi, mina nya klasskamrater och jag. Ett helt gäng utan marknadsvärde men med fickorna fulla av skam.

Många av oss hade förlorat fighten mot livets alla mätstickor. Kanske hade vi inte hajat spelreglerna, vissa av oss hade aldrig fått rätt förutsättningar. Vi skvalpade i glappet mellan dem vi var och dem vi ville vara.

Vi var otillräckliga och sökte förlåtelse för det. För visst är det den vi letar efter hela livet? Förlåtelsen alltså.

Att bli förlåten för att man är lat och ligger och scrollar i sängen, för att man köpte plusmeny på Donken, för att man spär ut den sista handtvålen med vatten, för att man gått runt med ett pepparkorn mellan tänderna och sett fånig ut.

På Stensund fanns inget marknadsvärde att uppå; vi fick utrymme att

reflektera över våra styrkor, intressen och mål utan att jämföras med andra utifrån rigida måttstockar.

Jag läste upp mina betyg och blev högskolebehörig och studerade därefter språkvetenskap och kommunikation på högskola.

Nu är jag tjänsteperson som ibland bär skjorta – vilket plötsligt gör det helt okej att ha kaffeanddräkt, äta hämtmat och ta en redig prokrastineringsdag.

Det är lustigt, men så fort man släpps in i vissa rum är det som att man också tilläts vara dålig.

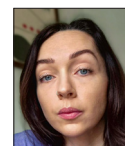
Jag rekommenderar alla att någon gång i livet få vara en del av folkhögskolans mikrosamhälle, vare sig det är på grund av en fallerad skolgång, en brinnande fyrtyoårskris eller skadad självkänsla.

Tillsammans förlät vi mitt dåliga jag och sydde igen glappet.

Tack, Stensund!

Linda Häntak

Språkvetare och kommunikator. Morsa och jazzentusiast. Tvångsmässig boksamlare, hobbyfilosof och finkrogsföraktare.

Urbana funderingar (del tre)

Urban Lundin

Nu lämnar vi hästarna med konstaterandet att om allt gått som normalt hade jag aldrig hamnat på folkhögskola, för då hade jag varit förolyckad för länge sedan.

Och för att ytterligare understryka hur en välvillig stjärna lyst över mig under min tonårstid tar jag med ett par exempel till på de galenskaper jag ägnat mig åt.

Och nu handlar det om en båt, en eka närmare bestämt. Jag hade en kreativ kompis, som kom på en lysande idé.

Han bodde med strandtomt intill Luleälven. Detta var innan bodenforsarna byggdes ut. Det fanns en gammal eka liggande på stranden, och den fann han ett gott öga till.

Vi rustade upp den hjälpligt och sedan installerade vi en motor från en Fiat 500, som vi kommit över. Det var svårt att få båten tät, eftersom drivax-

AI-genererad illustration

eln gick ut genom ett snett borrar hål i båtens botten.

Men det löste vi så att han satt framme och styrde i den nyinrättade förarplatsen med ratt och allt, och jag satt bakom och skötte växellådan, samtidigt som jag öste vatten med en burk.

Det mesta av vattnet hällde jag i den läckande kylaren, så det var på sätt och vis en modern återvinningsanläggning. Med det här ekipaget kunde vi sedan köra ute i älvens strömfåra.

En vårvinterdag fick han en ännu mer lysande idé. Isen låg decimetertjock ända intill strömfåran. Så vi tog en timmersåg, och sågade ut ett skapligt stort isblock, som vi sedan ställde oss på och stötte ut i strömmen.

Det gick fint, och stolta som tuppar seglade vi nedströms på vårt isflak. När vi närmade oss nästa fors, kom kompisens brorsa åkande i båten och tog upp oss från flaket. Allt gick bra, men jag har ibland drabbats av kallsvett när jag tänkt på vad som hade hänt om han fått motorstopp.

För då hade vi åkt nerför Trångforsen i älven, och därifrån hade vi säkert inte kommit levande.

Jag har sparat det sista och det galnaste exemplet till sist.

- *Borde man inte kunna köra uppför nästa fors?* tyckte min kompis.

Han visste gott var djupfåran i forsens

gick, så det var väl bara att tuffa längs den. Så vi satte full sprutt. Treans växel och fullt gaspådrag! Vi snirklade oss runt stenarna i strömmen. Men vattnet forsade kraftigt, och när vi nästan var uppe var det stopp.

Hur vi än försökte rörde sig inte båten framåt. Vi satt helt enkelt fast på forsacken. Vad gör man i ett sådant läge?

Det var bara att ytterst försiktigt dra ner på gasen, och försöka backa sig utför forsens. Att vända båten var inte att tänka på, för då hade vi slagit runt.

Och ta mig tusan, lyckades vi inte ta oss ner. Men fy så rädd jag var.

Urban Lundin

Folkhögskolelärare sedan 1973. F.d.rektor på Marieborgs och Åsa folkhögskolor. Metodiklektor f-linjen 1982-1985.

Medarbetare Tandemprojektet Tanzania 1991-1995

